

MEDIJSKI
DOMETI

NASLOVNI DOBITAK NAŠI SLUŠATELJI

ŠIBENSKI

GLASILO OPĆINE ŠIBENIK

GOD. XXX.
BROJ 1502

IZDAVAČ: INFORMATIVNI CENTAR
Šibenik, 3. listopada 1992.

CIJENA
50 HRD

ŠIBENSKI LIST
BIBLIOTEKA "JURAJ ŠIZGORIĆ"
59000 ŠIBENIK
POŠTARINA PLAĆENA
kod pošte 58000 Split
TISKANICA

Možda je najprimjerljivo reći da smo mi vodili rat na svom, nama pripadajućem dijelu fronte, i da smo u tom ratu dali sve što smo kao ljudi i profesionalci mogli dati. Ne mislimo da nam zbog toga danas treba dizati spomenike, ali nam treba podrška, i materijalna među ostalim, i pomoći da u zajedničkom interesu svoj posao radimo na najbolji mogući način, kažu u Radio-Šibeniku

Stranica 2.

OBILJEŽEN DAN OPĆINE

OBADVA, OBADVA... I SV. MIHOVIL - SIMBOLI ŠIBENIKA

U pondjeljak, 28. rujna uoči blagdana sv. Mihovila proslavljen Dan općine i prva obljetnica rujanske pobjede

Stranica 3.

POVRATAK KOJI TO NIJE

ŽIVOT IZMEĐU HOTELA I RAZRUŠENOG DOMA

Na oko stotinu pedeset četvornih kilometara, u sedam miljevačkih seća, prije rata je živjelo oko 2300 žitelja. Danas ih je tek stotinjak. Ostali su u prognanstvu i u svoja seća i domove — ono što je od njih ostalo — dolaze povremeno. Najviše ih je vikendom. Do Brmije automobilom ili osobnim kolima, potom satima pješke — priko Čikole. Iza srpskih barbara ovdje je ostao užas... Vodu i električnu energiju su dobilli. Ali, mjesna civilna vlast ne djeluje. Nema pomoći u građevinskom materijalu, stakla, posteljine, posuda... Osjećaju se, reći će tijekom razgovora, »ilegalci« u vlastitoj zemlji. Govorili su — Miljevcani se moraju vratiti, tamo je slobodno. Ovdje sam tri mjeseca, ali još nisam dozvrio da je netko od općinskih vlasti došao i pitao nas što nam je najpotrebljije, reći će stariji mještanin Kijuća. Djecu na Miljevcima ne možete susresti. Vraćaju se stariji... To je naša djedovina i tu ćemo ostati, kažu

Stranice 4-5.

RAZGOVOR S UREDNICOM RADIJO-ŠIBENIKA ŽIVANOM PODRUG

NAŠ SU DOBITAK NAŠI SLUŠATELJI

ŠL: Priznanje Radio-Šibeniku povodom prve obljetnice šibenske pobjede i Dana općine?

— Jedino što je Radio-Šibenik primio od rujna prošle godine do danas je Priznanje Općinskog štaba civilne zaštite i još jedno, posebno veliko i posebno dragoo, priznanje naših sugrađana i slušatelja. Oni su bili s nama, oni su nam vjerovali u najtežim ratnim danima, ali i kasnije, kad je Radio grcao u problemima i besparici, kad smo bili prisiljeni kratiti program, otpuštati honorarne suradnike ... Naši su slušatelji, jednom riječju, ostali "na našoj strani". I to je, za mene, najveći i najvredniji dobitak, ako kad je o ratu riječ nije neprimjereno govoriti o dobicima. Nitko nam drugi u ovom gradu i ovoj općini nije dodijelio bilo kakvo priznanje ili nagradu, niti povodom Dana općine niti bilo kojim drugim povodom. Neke druge radio stanice, koje su ratnim danima prošlogodišnjeg rujna prenosile naš program, dobile su posebno priznanje za doprinos u domovinskom ratu, što su ga potpisali šibenski gradonačelnik i tadašnji predsjednik općinske vlade, no ja to uopće ne želim komentirati.

ŠL: Radio u ratu? Traje li još taj "ratni Radio" i je li Radio-Šibenik samo i jedino "ratni"?

— Radio u ratu to su novinari, spikeri i tehničari, ljudi koji su ne znajući i ne razmišljajući što donosi prvo oglašavanje sirene 16. rujna, umjesto u sklonište, otisli na posao. I tu ostali ... Potpuno nezaštićeni, u uvjetima koji su bili sve samo ne primjereni životu i radu u ratu, oni su tjedan dana rujanskih borbi ostali neprekidno uza svoje slušatelje. I kad su padale granate i dolazili avioni, i kad je Šibeniku zaprijećeno bojnim otrovima, i kad je u dvorište susjedne kuće bačen suzavac, i kad je gorjelo pola grada, i kad su nam srušeni odašilja-

či, i kad je pogodena trafo-stanica u Bilicama, a općina ostala bez struje ... Radio u ratu, to su ljudi koji su na radnom mjestu dočekali Božić i Novu godinu, koji su većinu od proteklih 365 dana proveli za mikrofonom, koji i danas kad negdje odlaze ostavljaju adresu i broj telefona. Zlu ne trebalo ... No, da Radio-Šibenik nije samo ratni radio, vjerujem da će biti mira i prilike da to već uskoro počažemo.

ŠL: Biti urednik, novinar, spiker ili tehničar u ratu! Je li to profesionalizam, rodoljublje, ili možda sve zajedno?

— Teško je to danas definirati, jer u tim se trenucima čovjek ponaša i reagira drukčije, često nepredviđeno. Da nam je netko samo nekoliko dana ranije rekao što će nam se sve dogoditi, kako ćemo raditi i preživjeti tih sedam ratnih dana, vjerojatno bismo odgovorili da je to nemoguće.

A ipak smo mogli. Bilo je tu, dakako, i profesionalizma, i ljubavi prema gradu i ljudima, i strahu, i suži, i panike, i trenutaka u kojima se gotovo odustalo od svega ... Možda je najprijevremenje reći da smo mi vodili rat na svom, nama pripadajućem dijelu fronte, i da smo u tom ratu dali sve što smo kao ljudi i profesionalci mogli dati. I ne mislim da nam zbog toga danas treba dizati spomenike. Ali nam treba podrška, i materijalna među ostalim, i pomoći da u zajedničkom interesu svoj posao radimo na najbolji mogući način. A to znači da napravimo dobar, informativan i zabavan, jednom riječju program koji će se slušati ...

ŠL: Kako ste suradivali s Izvorno informacijskim centrom za obavljanje, MUP-om, Hrvatskom vojskom, građanima ...?

— S građanima izuzetno! Ne mogu zaboraviti s koliko su nam strpljenja i preciznosti u satima zamračenja dojavljivali, gdje je ostalo upaljeno poneko svjetlo. I čak savjetovali što bi u pojedinim slučajevima trebalo napraviti. No bilo je i brojnih drugih primjera suradnje. Zahvaljujući dobroj vezi s Centrom za obavljanje, vjerujem da smo makar djelomično zasluzni što je tijekom rata u Šibeniku život izgubio samo jedan civil. S osim talm je suradnja, ja bih kazala, bila uglavnom dobra. Znate, za sve je nas rat bio nešto novo, pa je razumljivo da je ponekad bilo i nesporazuma, i ljutnje, i grešaka. No, danas mislim, da smo svaki posao dobro obavili.

ŠL: Radio Šibenik je iz ove bitke izlazio kao ranjeni pobjednik!

— Rat, nažalost, još uvek traje pa je teško govoriti o pobjedicima. No, što se dosadašnjeg tijeka tiče, tvrdim da smo u svom, medijskom prostoru mi sve bitke dobili. I uz dužno uvažavanje kolega iz velikog, republičkog radija, rat su, ne samo u Šibeniku, ipak dobole "male" lokalne radio postaje. No, iz tog i takvog rata nismo mogli izići bez ozljeda. Odašiljački sustav Radio-Šibenske vrijedan oko pola milijuna DEM, postavljen samo tri mjeseca ranije, raketiran je i uništen već u prvim danima rata. Danas, godinu dana poslije, ulažemo ogromne napore da ga popravimo i ponovno sposobimo za rad. Nažalost, moram kazati da nam je materijalnu pomoći dosad pružila samo jedna tvrtka, i to zagrebačko-šibensko predstavništvo "Zagrebmontaže". No iskreno se nadam da se ni šibenska poduzeća, kojima je u ratu i te kako trebao radio, neće oglušiti na naše pozive za pomoći. Jer, znate, možemo se mi truditi ne znam koliko i raditi ne znam kako do-

Ž. Podrug

bro, bez dobrih odašiljača sve je to besmislen posao. Za koga radite, ako vas nitko ne čuje?

ŠL: Radio kao nepotrošivi medij i Radio-pozajma Šibenik kao budući prepoznatljivi pečat šibenske županije!

— Nakon pojave televizije potvrdilo se jače nego ikad ranije, protivno svim strahovima, da se Radio sluša još više. U vremenu koje stiže to će biti još izraženije. Ljudima će trebati informacije koje su brze, kratke i točne, a sve manje vremena će imati za višesatno sjedenje i čekanje ne bi ih netko informirao ili malo zabavio. Uz radio se i živi i radi za razliku od bilo kojeg drugog medija. A hoće li naša Radio postaja biti županijsko obilježe ne ovisi baš previše o nama. Mi smo, tvrdim, pokazali da znamo, hoćemo i vrijedimo i ako želimo biti regionalno središte onda valjda nećemo praviti greške od ranije i misliti da se gradom postaje samo golim rezultatom privrede i ničim drugim. A da ne kažem kako i takvi dijelovi življaja i te kako ovise upravo o informaciji, uz ono što zapravo želim istaći — naša informativna kuća mora biti središte županijskog informativnog prostora. I to ne odredbom, zakonom ili dekretom već pruženim uvjetima za djelatnost. Ostalo ćemo uraditi mi jer smo za to sposobni. I te kako.

U ŽARIŠTU

ZLOČIN I OPROST

S vaki čovjek koji je pogriješio ima pravo biti kažnen! Tako bi nekako na našem jeziku izgledala temeljna postavka Hege-love etike, a možemo slobodno kazati i ishodišta i kriterija moralnog sudenja uopće. Ova blizjantno logički sročena postavka sadrži u sebi sve, čovjeka, grijeh, njihov međusobni odnos i kaznu kao povratak čovjeka iz grijeha u normalno, to jest moralno stanje. Nije dakle smisao kazne odmazda ili nasilje koje bi se nad grijesnikom izvršilo kao osveta. Pravo grijesnika na kaznu nije ni oprost, nego jednostavno njegov križni put povratka onome ljudskom u sebi. Tražiti čovjeka u sebi i u skladu s tim živjeti je moralno, ljudski i ne samo to, nego i to i put kojim se jedino mogu graditi odnosi spram drugoga. To je dakle odgovor i na ono vječno pitanje kako postići stanje da moja sloboda ne ugrožava tvoju slobodu.

Mogu li se ovim mjerilima izmjeriti i "normalizirati" zločini koje je srbočetnička soldateska učinila hrvatskom narodu, zemlji, kulturi ...?

Poštote granice do kojih se može grijeh mjeriti, sanirati, do kojih se može, odnosno do kojih se on može vratiti u normalno moralno stanje. Ovdje je bitno dostojarstvo onoga tko oprost daje, ali i onoga kome se oprosta.

Ovaj rat protiv Hrvatske je izvan reda stvari, izvan kriterija po kojima su se čak i ratovi vodili. Tukle su se vojske kao produžene ruke sučeljnih politika, postojale su kakve takve norme. Ovdje je to sve skupa dovedeno do apsurda.

Ne može se nazvati ni ratnikom ni vojnikom onaj koji ciljevi svojih topova usmjerava na kuhopolu šibenske katedrale, na bolnice, škole, dječju i žene u skloništima. To su spodobe u kojima nema ništa što bi se moglo mjeriti moralnim normama. Za njih oprost ne znači ništa, oni se ne mogu vratiti u normalno to jest moralno stanje. Oni su jednostavno s onu stranu ljudskoga, u iracionalnom svijetu ludila. Ne može se čak ni suditi a kamoli presuditi onima koji nisu normalni. Nenormalan čovjek ni pred bogom ni pred

Zločin je učinjen, oprost je tu, postoji dakle i onaj tko opršta, još samo treba pronaći onoga komu će se oprostiti. Možda je u tome i najveći smisao ovoga hrvatskoga čina, na kriterijima oprosta odvojiti one koji su za normalan suživot, koji priznaju i poštuju Hrvatsku kao svoju domovinu i državu, naravno pod uvjetom da nisu okrvavili ruke. Drugim riječima, opršta im se sudjelovanje u pobuni protiv Hrvatske u kojoj su sudjelovali ne svojom voljom, nego su ih četničke vojne i civilne vlasti na to prisilile. To bi bilo jednako i u interesu hrvatske države i srpskog pučanstva u Hrvatskoj. Država bi se u potpunosti konstituirala i na tim prostorima, a dio srpskog pučanstva rješio četničkog skrbništva

sudom ni pred narodom ne može odgovarati za svoje čine. On je već kažnen time što nije normalan. Tragedija je bila u tome što su se takvi dokopali silnog oružja. Oni nemaju i ne mogu imati niti pravoga cilja, oni ne znaju što hoće, jedino što znaju sigurno je ono što neće, a neće Hrvatsku. Desetičima propovijedana ideologija o hrvatsku kao najstrašnijoj ideji u tim je ne-srećnicima poremetila normalan odnos spram ove zemlje i naroda. Da tragedija bude veća radi se i o njihovoj domovini. To su stanje iskoristili oni u Beogradu, neviteški žrtvujuci te nesrećnike za svoje sulude planove. Oni će ih vrlo brzo napustiti i ostati će to hrvatski problem, Knin ili Obrovac se ne mogu premjestiti, Hrvatska je njihova sudbina, a oni njena nesreća.

Zakon o oprostu kao pravna mjera je nešto sasvim drugo. To je zapravo formalnopravni okvir u koji će se normalizacijom života na ovim područjima dopunjavati sadržaj. To ima smisao kao pretpostavka budućnosti i na unutarnjem i na vanjskopolitičkom planu. Život je mnogo širi od zakona, trebat će puno toga u praksi u svakodnevnom življenu normalizirati. Možemo mi u Saboru donijeti kakve hoćemo, najide-

aljnje zakone, ali kad čovjek iz Čiste Veleke dođe svome zgarištu, a u susjedstvu vidi čitave kuće onih koji mu to sve uradile ... Trebat će prije svega njemu jako puno moralne snage da ostane normalan. Ako bismo se držali samo zakona onda bismo vrlo brzo napunili zatvore ne-dužnim hrvatskim žrtvama, umjesto da tamo budu zločinci. I to je jedan od apsurdna koji se nameće, tako je trezveno suditi onima koji nisu izgubili bližnjega, kojima nije zapaljena kuća, koji nisu ponijeni i prognani. Kako će se, na primjer, ponijeti žitelji Žitnica (onaj hrvatski dio) kad se vrste znajući da su im četnički njihov zaklanu stoku prevozili na mrtvačkim koljicima?! Koliko vremena će nama običnim građanima trebati da nas imena nekih četničkih uporišta (Velika Glava, Vukko, Gardijani, Baljci...) ne budu asocirala na granate, skloništa, smrt i razaranja?

Vrijeme lječi sve, stara je izreka i mudrost. Da, ali trebat će ga dosta proteći da bi zacilijela ogromna hrvatska rana. Ne samo da bi zacilijela, nego da bi prestala kvariti i boljeti.

Zločin je učinjen, oprost je tu, postoji dakle i onaj tko opršta, još samo treba pronaći ono

Možda je u tome i najveći smisao ovoga hrvatskoga čina, na kriterijima oprosta odvojiti one koji su za normalan suživot, koji priznaju i poštuju Hrvatsku kao svoju domovinu i državu, naravno pod uvjetom da nisu okrvavili ruke. Drugim riječima, opršta im se sudjelovanje u pobuni protiv Hrvatske u kojoj su sudjelovali ne svojom voljom, nego su ih četničke vojne i civilne vlasti na to prisilile. To bi bilo jednako i u interesu hrvatske države i srpskog pučanstva u Hrvatskoj. Zbog toga i nova mobilizacija i grčevita obrana od povratka prognanika. Oni mogu održati vlast ili bolje rečeno teror na okupiranom prostoru samo pod uvjetom da su totalno izolirani. Tako mogu držati svoj vlastiti narod kao taoce u logoru. U tom logoru su ti razbojnici absolutni gospodari i ne bi se trebalo čuditi da počne njihov masakr i nad onim dijelom srpskog življa koji bi bio za normalizaciju stanja.

To je još jedan, prirodni i logički dokaz da zločinice nema oprosta, oni ga jednostavno više nisu sposobni primiti kad bi im i bio ponuden.

Oni su prokleti i izopćeni iz reda stvari moralnog, ljudskog življenja. Zločin ujek u sebi sadrži i kaznu, zato nema zločina i oprosta, nego samo zločina i kazne. To je prirodna relacija koju čovjek ne može promjeniti.

Ivan BURIC

OBILJEŽEN DAN OPĆINE

OBADVA, OBADVA... I Sv. MIHOVIL SIMBOLI GRADA

Po prvi put ove je godine proslavljen Dan općine Šibenik i blagdan sv. Mihovila. Istodobno je to bila proslava prve obiljetnice velike ratne pobjede Šibenčana u rujanskom ratu. Međutim, ovaj put bila je to skromna proslava, jer Hrvatska je još u ratu. Nažalost, zbog vremenskih neprilika, najavljena pučka veselica nije održana ispred zgrade Skupštine općine, već u sportskoj dvorani na Baldeklnu. U prigodnom kulturno-umjetničkom programu nastupili su najpoznatiji šibenski estradni umjetnici: Arsen Dedić, Ivo Pattiera, Zdravko Škender, Mario Ušić, Vice Vukov i mnogi drugi. Naravno, ni ovo slavlje nije moglo proći bez šibenskih klapa Jadrije, Masline, Bonace i Scardone.

Prigodnim riječima Šibenčanima su se obra-

tili predsjednik Skupštine općine Šibenik, Paško Bubalo i zapovjednik 113. brigade Ivan Bačić, te šibenski biskup dr. Srećko Badurina. Organizator i pokrovitelj ovogodišnjeg obilježavanja Dana općine i blagdana sv. Mihovila, te prve obiljetnice rujanske ratne pobjede je Skupština općine Šibenik. Kako je jedan dio šibenske općine još uvijek okupiran, organizator je želio nagnati skroman i radan karakter proslave. Pučka veselica, ove je godine pretvorena u jedan uspješan koncert za sve ljubitelje dobre domaće glazbe. Iduće godine, slavit ćemo svoj dan u slobodi — između ostalog rekao je Paško Bubalo.

M.L.
Snimio: Vilson Polić

«Pobjeda u rujanskom ratu proslavila je Šibenik diljem Hrvatske» — rekao je između ostalog Paško Bubalo, predsjednik Skupštine općine Šibenik

Ivan Bačić, zapovjednik 113. brigade Hrvatske vojske. Na poticaj IPD službe šibenske brigade organizirana je proslava Dana općine i prva obiljetnica rujanske pobjede

Šibenski iluzionist Casper uspješno je izveo svoju točku

Mnogobrojnim Šibenčanima obratio se i prvi čovjek šibenske biskupije — dr. Srećko Badurina

— Šibenska policija u domovinskom ratu od 1990. do 1992. naziv je izložbe, kojom je u utorak u izložbenom prostoru Muzeja grada Šibenika na obali završeno obilježavanje pobjede nad četnicima lani u rujnu, Dana općine i Blagdana sv. Mihovila, te Dana Hrvatske policije. Kustosi kulturno-povijesnog odjela Muzeja grada izložili su fotografije, ratnu opremu, novinske isječke i faksimile raznih dokumenata koji svjedoče o zbijanjima prije i tijekom rata u Hrvatskoj čije je prve nalete iznijela hrvatska policija diljem naše domovine. Na otvaranju izložbe bili su nazočni općinski čelnici, predstavnici hrvatske policije i vojske i mnogobrojni građani Šibenika

Dan svetog Mihovila i Dan općine Šibenik obilježen je u utorak, 29. rujna, i svečanim primanjem u Gradskoj vijećnici. Predsjednik Skupštine općine Šibenik mr. Paško Bubalo, primio je tom prilikom ugledne djelatnike iz političkog, gospodarskog, kulturnog i javnog života, te predstavnike Hrvatske vojske i Policijske uprave Šibenik

Ante Matura Mat — Ne plači, Hrvatsko! U pozadini, šibenski »Band Aid« imao je te večeri pune ruke posla

KRONIKA

Dramski ansambl Šibenskog kazališta počeo je s pokusima na uprizorenju »Starohrvatskog triptiha«, najnovijeg djela dramskog pisca Ivo Brešana. Kao predložak za tekst, autoru su poslužila tri prizora iz hrvatske povijesti i to je na neki način, kaže Brešan, aktualizirana hrvatska povijest. Premjera »Starohrvatskog triptiha« u režiji Pere Mioča, najvjerojatnije će biti održana u jednom od gradskih sakralnih prostora, jer je zgrada kazališta još uvek izvan upotrebe. Šibenskom dramskom ansamblu, stigao je i poziv iz Livena da sa spomenutom predstavom krajem studenoga gostuju u tom gradu, koji ove godine obilježava tisuću i stotu obljetnicu postojanja.

U tijeku su radovi na zamjeni krovne konstrukcije i krovog pokrova crkve Gospe van Grada. Zahvaljujući sredstvima Odbora za obnovu graditeljske baštine, Caritasa i vjerske župe, omogućen je tako popravak potpuno dotrajalog krovništva. Radovi će potrajati do kraja listopada, a sljedećeg ljeta, kako saznamo, planirano je i unutarnje uređenje crkve Gospe van Grada, objekta građenog u 18. stoljeću.

Vodičani će po svemu sudeći do kraja studenoga dobiti svoju prvu knjižnicu. U tijeku, su naime, pripremni radovi na adaptaciji prostora iznad restorana u središtu mesta, kojim se trenutačno koristi odjel »Narodne tehnikе«. Kako saznamo od Rade Ivasa, predsjednika Skupštine Mjesne zajednice, vodička knjižnica bit će poptuno samostalna, osim što će svu stručnu pomoć oko njezinog vođenja preuzeti Šibenska biblioteka. Općinski fond za kulturu izdvojiti će do kraja godine finansijska sredstva za pola radnog vremena voditelja knjižnice. Početni fond vodičke knjižnice sadržavat će oko pet tisuća naslova, a riječ je o knjigama iz fundusa bivše vojne biblioteke u nekadašnjem Domu JNA u Šibeniku. Završetak radova na adaptaciji prostora u kojem će biti smještena vodička knjižnica, predviđen je do kraja listopada, nakon čega će u ovogodišnjem Mjesecu knjige, najkasnije do 15. studenoga, knjižnica biti i otvorena.

Devet društava s ograničenom odgovornošću iz sastava Holdinga TLM uskoro će prijeći u privatno vlasništvo. Budući vlasnici TLM-ovih društava bit će dionička društva RMN i ORIGO iz Zagreba, zadarska POLIJAPLAST, ZAGREB MONTAŽA i Šibenska poduzeća MINITURS i OBSA. Njih pet, svi osim ORIGA na dražbi su nastupili skupno, pa je njihova ponuda ocijenjena najpotpunijom. Postignuta cijena manja je za 19 posto od prvotno procijenjene vrijednosti dijelova holdinga. Devet društava s ograničenom odgovornošću bila su procijenjena na oko 190 milijuna njemačkih maraka. Budući vlasnici preuzet će i najveći dio obveza TLM-a.

Učenici Osnovne škole Skradin, nastavu će do daljnog pohađati u staroj školi. Prema ranijem dogovoru, učenici su već od ovog tjedna trebali ponovno krenuti u novu školu, no iz sigurnosnih razloga to nije učinjeno. Kako saznamo od dječatnika škole, nastavu sada pohađa 83 učenika od čega 25 putuju iz Dubravica, pa je i zbog toga bilo nužno organizirati nastavu u prijepodnevnim satima. Stoga će u staroj zgradi, uz četiri već preuređene učionice ovih dana biti uredene još četiri, kako bi svi učenici mogli istodobno pohađati nastavu.

Proteklih petnaest dana na području Šibenske općine, koja je dio ružičaste zone zabilježeno je mnogo manje primjera kršenja primirja nego ranije. Rezultat je to dijelom i dogovora prvih ljudi kenijskog bataljuna iz sastava mirovnih snaga Ujedinjenih naroda i 113. brigade Hrvatske vojske. Kako je dogovoreno, u srijedu su se nakon dva tjedna ponovno sastali zapovjednici MUNUA i BAČIĆ, izrazili obostrano zadovoljstvo zbog smanjenja napetosti na rubovima ružičaste zone koju kontroliraju snage UNPROFOR-a, razmijenili informacije o trenutačnom stanju, a brigadir Bačić upozorio je na slučajevi uništavanja imovine Hrvata na prostoru pod nadzorom plavih kaciga. Što se Peruće tiče, Munua je bio sasvim određen. Brana i jezero su pod kontrolom njegovih jedinica i naoružanim Srbinima neće biti dozvoljeno pristupanje na to područje.

Premjerom američkog hit filma MOJA DJEVOJKA, u četvrtak je nakon više od dva mjeseca ponovno otvoreno KINO »ŠIBENIK«. U njemu će i buduće biti premijerno prikazivani filmovi dok će u Kinu »Odeon«, kako saznamo od Srdana Belamarića, direktora Kino poduzeća, reprezentirati najnovija filmska ostvarenja što su u Šibeniku prikazivana prošlog proljeća.

D.L.

ŽIVOT IZMEĐU HOTELA

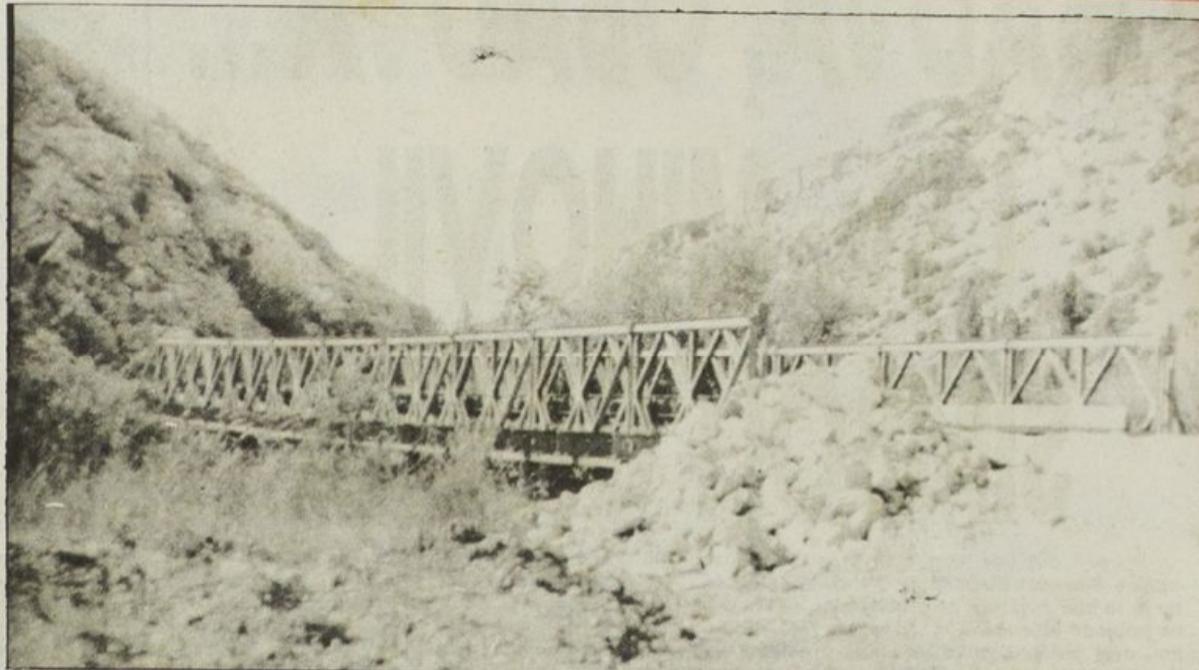
Cestom što se niz brinu vijugavo spušta do kanjona Čikole, a potom opet uspinje, do sedam miljevačkih sela nije jednostavno doći. Da ne biste od vrha brnjičke brije morali pješice, valja imati dobro terensko vozilo. Za razliku od desetak Miljevčana što smo ih usput sreli, s torbama o ramenu, oznjene i umorne, mi nismo morali pješice. »Samо da je put bolji, da se može automa kaže starica iz Brštanu. Nije bila petnaestak dana, »a srce ju vuče...«, mada je tako čeka spaljeni i opljačkani dom u kojem je provela »cili svoj život«. Čikole još nema, korito rijeke je suho. Most što su ga za dva dana napravili »naši inženjeri« kaže naš vodič, »neće kada voda dode poplaviti«. Miljevčani ma je taj most i ta rijeka kojom gaze jedini put za povratak. Dolaze i odlaze. Noću malo tko ostaje, jer u uništenim kućama nemaju ni »žlice ni pinjura, a o posteljini, krevetu, pokrivačima da i ne govorimo«.

Iznad kanjona, s druge strane rijeke, nedaleko od Ključa, ljudski pogled zastaje na kamenitoj kuli što tako ponosno i prkosno stoji u stoljećima tu stoji. Najznamenitija hrvatska plemićka obitelj Nelipića, što je imala posjede s lijeve strane Krke i Čikole, podigla je »Ključicu«. Stali su na branik Hrvatske domovine već u petnaestom stoljeću pred najezdom Turčina. Ta i brojne druge utvrde ostale su dio povijesti i hrabrosti hrvatskog naroda. Barbari su ponovo, nasrnuli. Ponovo su zaučavljeni...

Prepušteni sami sebi

Dolazimo u Ključ. To malo miljevačko selo je u posljednja tri mjeseca vrlo »prometno«. Tu je i mjesna trgovina, a ispred nje na dva »banka« uz razgovor i pokoju pivu, dobar dio dana provode Ključani. Miljevčani iz ostalih sela, zastanu, »opreme spizu«, na nekoliko minuta skidaju torbe s ramena i nastavljaju dalje, do svojeg sela. Vodu i struju su, kao i ostala sela, dobili... ali, čitave kuće gotovo da i nema. Srpski su barbari ostavili za sobom užas. Život se, ipak, postupno vraća.

»Ja sam među zadnjima napustio selo, krajem jedanaestog mjeseca, kada su počeli paliti kuće«, kaže Joso Kulušić, zvan Zbrcija, sedamdesetogodišnjak. Vratio se prije tri mjeseca i mada mu je kuća uništena i ni sám ne zna kako će i čim dočekati zimu, tu ostaje. »Pomoći nema nikakve, a od ove

Most koji spaja i razdvaja

sedam-osam tisuća penzije se ne može izdržati. Nemam ničega u kući, a pomoći ne stiže. I nekoliko ostalih mještana se uključuje u razgovor: ljudi su jer o njima nitko ne vodi brigu. Mjesna, civilna vlast, mada je od oslobođanja Miljevaca proteklo više od tri mjeseca još ništa konkretno ne radi. Ništa nije organizirano, pa se zapravo Miljevčani »povratnici« na svojoj zemlji osjećaju »ilegalcima«. Nisu ih, kaže, obišle ni drniške općinske vlasti, niti ih je itko upitao što im treba i kako im je. Neki stariji žitelji, kojima je barem jedna prostorija ostala »sačuvana«, napustili su hotele i život u prognanstvu, pa se sada pitaju zašto? »Govorili su — Miljevčani se moraju vratiti, tamo je slobodno. Ja sam otisao iz »Solarisa« imam tri mjeseca i, bogami, nisam još viđao nikog od vlasti da je u Ključ došao. Čiji smo mi i od koga da tražimo pomoći«, kaže Joso Kulušić. Brojni su se Miljevčani nakon okupacije skrivali i mjesecima živili po špiljama. Kada bi vidjeli da nema vojske, danju bi dolazili do sela, uzimali hrano i nazad... u špilju. Nije se više moglo. Primakla se zima. Jedan od njih, Mate Malenica, nije imao sreće kada se pokušao izvući iz sela. »Uhvatila me vojska i odvela u Trbounje, u kasarnu. Tu smo prenoćili, tukli su nas, a zatim odvezli za Knin.«

Bilo je to 15. studenog, i tri i po mjeseca sam proveo u kninskim zatvorima. Što ću vam reći: bilo je strašno. Radili smo teške poslove, a tukao nas je jedan zatvorenik...« Sredinom veljače, izlazi iz zatvora i nakon razmjene zatvorenika odlazi u bolnicu, potom u »Solaris«. U Ključ se vratio prije mjesec dana. Tu mu je, kaže »bez obzira na nemoguće uvjete života, bez ikakvih sredstava za život ili pomoći, bolesan...« ipak najlepše.

U mjesnu trgovinu »Šibenka«, poslovoda koje je Slavko Dželalija, navraćaju i »plavci«. Kupuju gotovo sve potrebštine, ponajviše cigarete, a u poslijedne vrijeme i plin. »Sve što u Kninu ne mogu naći, kupujem ovdje. Govore engleskim, ali uspijevamo se nekako sporazumjeti. Navikli smo već na njih i oni na nas. Jave se, pruže ruku... Prolaze tu policijskim autima, danomice. Ponekad i transporterima...« kaže Dželalija, koji se nakon oslobođanja Miljevaca u čemu je i sam sudjelovao, vratio starom trgovackom poslu.

Na svojoj didovini

Odlazimo dalje. Cestom što vodi za Drniš. Od mesta gdje su 23. lipnja hrvatski borci uspješno odbili četnički protuudar i pokušaj da »vrate« Milje-

ce, Gornjih Vlaića, do prvog gradskog naselja je tek šest kilometara. Sa mjeseta na kojem su uništeni četnički tenkovи i transporter, vidi se pogon GIRK »Kalun«, kako Drnišani zovu »Kamenjača«. Čini se tako blizu. Nedaleko od nje, nešto gori. U zrak se sa dva mjeseta diže dim... »Opet nešto pale. To mora da je u naselju Mrđena ili Knezova...« kaže vodič. Od »Kamenjače« ponekad i zapucaju iz pješačkog oružja ili iz protuaviona prema Miljevcima.

»E, da mi je otici u Drniš, pa se naći sa starim društvom, na sajmu. Sam i kad se svr vrate od stočnog sajma barem za nekoliko godina neće ništa biti, jer svu su nam stoku otjerali, pojeli ili poubjiali« kaže Ivan Vlaić iz Kaočina. Kada je skrivanje po špiljama postalo nesigurno, uspio se »izvući« i stići do Šibenika. Nedavno se vratio. »Sve su mi razvalili, nema se šta niti jesti, niti obući. Četnici su mi otjerali goveda... Potjerali su nas iz naših kuća, navallili na našu domovinu, a ja da im sada oprrostim. Ma, ne mogu ja o tome niti misliti, a kamoli govoriti... Fala Bogu, ipak sam tu, na svojoj didovini!«

U Kaočine se malo tko vratio. Mladost i djece nema. Zgrada područne škole je spaljena, a tu i tam je uz sapljene, moguće vidjeti obiteljske kuće uništene granatama. Selo je pusto, ni

MLADI ROGOŽNJANI U VRHU HRVATSKOG MAČEVANJA

»GALEBOVI« ZLATNI U

Akademski susret Spiličana iz MK »Split« i rogožnjanskog »Galebova« pratila je čitalica Rogoznica. Gosti iz Šibenika sjede u počasnom, prvom redu

Mala, blic anketa: po čemu vam je poznata Rogoznica? Nećete se sjetiti nikakvog hotela, niti jednog disco-kluba zvučnog imena... Možda restaurant »Ilirija«, s prokušano dobrom ribom asocira na lijepo provedenu večer, i pogled na kocičku flotu tradicionalno ribarske Rogoznice. Rogoznjani će sami reći da je Primošten posljednje mjesto šibenske općine na jugu — Rogoznica je na granici s općinom Trogir, a »granice« su često izvan dohvata ruke iz centralne Hrvatske. Stoga i nije čudno da je u Rogoznici, recimo, kao posljednjoj na šibenskoj obali zasjala žaruša i potekla voda, niti u uhu prosječnog stanovnika općine zvuči kao ostale, razglašene turističke destinacije.

Šampioni u bijelom

A svemu je tome mnogo šarma, a u posljednje vrijeme i dokaza da na uspjehu nisu nužno preplaćeni samo centri. Govoreći u tim kategorijama, Rogoznica je u posljednje vrijeme u hrvatskom športu ostavila zlatne otiske: mačevaoci školskog kluba »Galebovi« na 1. državnom prvenstvu Hrvatske u tom ljeplom, ali barem ovdje ne i toliko poznatom »bijelom« sportu, osvojili su četiri medalje: Mario Lvorčić, boreći

I RAZRUŠENOG DOMA

Mate Malenica: "Bilo je strašno..."

Slavko Malenica: "Imao sam radio i to me spašavalo..."

gdje nikoga. Trsi vinove loze usahli, obrasli travom. Život je ovdje stao. Slično je u Drinovcima, Širitovcima, Brštanima ...

Srce me ovdje vuče

U Drinovcima, središtu Miljevaca, ispred zgrade Osnovne škole Stjepana Radića, nalazimo na radnike Hrvatske elektroprivrede. Osposobili su, kažu, devedeset posto električne mreže na miljevačkom području, ali ima i bit će problema s dovođenjem električne energije u kuće koje su gorjele. Tek kad ih se obnovi ili sagradi nove, drniški će električari moći okončati posao. Tu će biti i stalna ekipa, pa će lakše biti „intervenirati“. Zgrada drinovačke osnovne škole je pretrpjela velika oštećenja. I u njoj se radi. Od školskog meštra Bože Bačića, sazajemo da će za dvadesetak dana poslovi na saniranju i popravku školske zgrade biti zgotovljeni. Sve, naravno, ovisi o sredstvima. Ostakljena je, slijedi „pituranje“, limarski popravci, stolarija voda. Najteže će biti školu ponovo opremiti, jer ono što nisu pokrali, barbari su uništili, razbili, pokidali ... Nema dječjih glasova, nema zvuka školskog zvona.

Zaselak Ivić u Drinovcima je najviše stradao. Mariju Ivić nalazimo pred zapaljenom kućom, pere dvije deke ... -A šta da vam kažem, nije meni do priče ... Bila sam u Ražinama i dodijalo mi putovati tamo-amo. Od Brnjice do amo je daleko, pa sam ostala. Spavam u drugoga, jer vidite, sve su mi zapalili. Imam ja u Šibeniku biti, imam tri sina ... ali srce me boli, vaik za mojom kućom i mojim terenom. Šta ču do zime, ne znam ni sama.

Kuća Mirka i Jake Ivića, jedna je od rijetkih što je ostala nezapaljena. Desetak dana su tu, čiste, popravljaju što se popraviti može. Na stolu ispred kuće bajami, „korubaju“ ih. Tu je i kruh ispod peke. „U našoj su kući četnici stanovali i spavali. Sve su kupili, odnijeli ili uništili. A nisu ju zapalili jer nisu imali kada ... Kad je bila akcija oslobođanja, došli su naši i zna se ...“, kaže g. Ivić. Osim gomile srpskog smeća, iz njih je ostao smrad, prijavština, zidovi bez vrata i prozora, crni i ispisani „krajinskim“ parolama ... „Tri traktora smeća smo odvezli. Deset dana već čistimo, a vidite kako je ... Vratili smo se, jer ovdje hoćemo živjeti i dalje, ali nemamo ništa. Sa sobom smo ponijeli dvije žlice i dvi deke. Uzeli smo brašna i ovih sitnica, ali se ne može više. Penzija je mala, a nikakve pomoći nema-mo. Teško nam je ići nazad u „Sola-

ris“, a teško nam je i ostati tu bez igde ičega. Barem da nam nabave zatvore i staklo, jer kad dode led bit će gadno ...“ govori g. Jeka.

Oni bi, kao i brojni drugi, tu ostali, ali briga društva i najnužnija pomoći im je potrebna. Oni znaju za programe povratnika prognanika, no potrebno im je više od programa. Uz to, kažu, strah ih je da će se četnici „povratiti“. Od trganja kažu ove godine nema ništa. Loza nije obradivana, a i velika je uša. Sa tri tisuće panja, ako uberu petstotinu kilograma „šume“, bit će dobro, kažu Ivići.

U blizini je i svojedobno poznata privatna prštana Ante Ivića. Ogorone, vidi se i danas, nekada lijepa zgrada zape spaljene, granatama razorenje i prazne.

Preživio okupaciju u špiljama

Tražimo Slavka Malenica, u Brištanima momka od dvadesetak i koju godinu koji je gotovo pet mjeseci živio u „gredama kod Krke“. Potom oko pet-

deset dana po vrlitim i špiljama oko Roškog Slapa. Nalazimo ga u dvorištu. „Kući nisa smio. Kad bi naišli četnici mijenjao sam skrovište. Sa mnom se krio još jedan čovjek iz sela, ali je povremeno odlazio do kuće. Uhitili su ga četnici i već je sedmi mjesec u kninskih zatvorima ... Preživjeti je bilo teško. Bio sam sam, ali imao sam radio i to me spašavalo ... kaže Slave. Iz Brištanja je još nekoliko mještana i danas u zarobljeništu. Uništenog i zapaljenog je podosta, a mještani mahom svi stariji od šezdeset godina i danas se noći boje. „Nikad ne znaš kud ko ide, a oni (četnici) nisu daleko. Pretrpjeli smo zla i straha, a šta da kaže ...“ govore Paško Gvarić i njegova supruga. Sa nove kuće su im četnici skinuli vrata i prozore i odnijeli, a ništa se od njih nije uspjelo sakriti. Sve su našli i uništili.

Ostati ili otici?

Naše zadnje odredište, prilikom ovotjednog obilaska Miljevaca, su Širitovci. Centar sela, onaj uz cestu za Drniš, je najviše stradao. Krste Skelin

i njegova gospoda dugo su ostali u selu. Do početka ožujka su, uglavnom, živjeli u šumi. Danju su dolazili po hrani. Onda se više nije moglo, napustili su Miljevce i otišli za Šibenik. Centar Skelin je, kaže g. Skelin, goro na Sv. Antu. Kuća u kojoj su sada, je također gorjela. U „starim kućama“ preko ceste, od nekoliko tisuća litara vina i desetke bačava ostali su samo obruči. Novi, još neupotrijebljeni traktor, valjda im nije trebao — pregazili su tenkom ... I priča Ante Skelin je slična. Zapravo, priča Miljevčana, onih što su imali i izgubili sve su više — manje slične. Težak je bio prvi susret sa istinom, sa stoljetnom razrušenom djedovinom, imanjem ... I svi će reći, „važno je da smo živu glavu spasili“. Stoga je razumljivo što ih boli i vrijeda sadašnji odnos vlasti, kako mjesnih tako i općinskih, jer pomoći im je i te kako potrebna. Oni tu namjeravaju i dalje živjeti, obradivati svoje vinograde, svoje njive, čuvati stoku, biti na sovjem ognjištu. Dosta im je više odlazaka i vraćanja, oni bi ostali tu.

Pripremila: Katarina Rudan

Priče svih Miljevčana su manje-više slične — turobne, sumorne i žalosne

BODI

disciplini sablje i mača, donio je izba dvije zlatne medalje, a njegupske kolegice i mještanke Renata Čupanović i Ines Bogavčević okitile srebrnom i broncom. Da su na nju nastupili svi Rogoznjan stasaborbe u vrhu, uspjeh bi bio još viši. Nakon toga, „Galebu“ će sigurnuti na bolje: dokazavši da se neki sport može njegovati i „na ručnici, u kojoj su favoriti nogometarka, nedavni posjet općinskih predvodnikom Izvješća Skupštine općine Ivanom Čupanom i predstavniku Općinskog sportskog saveza, obećava da Šibenik ne anemariti rasadište mačevalačkih atletika Rogoznici. Gostima je tada čeno akademsko natjecanje, kako ikva borbe nazivaju u mačevanju, demonstracija floreta, sablje i mača, rukomet koja su osnovni rezultati u toku. Mjesni zog za balote u tu je bio samo malo preuređen. Neizobilježno Mediterana i športa je jedino nasilje udaranje balonu uz obilje beštine bilo je niveno posebnom, mačevalačkom setom od fine bakrene mreže, kada sveza mač-borac — signalna bila besprijekorna. Moderno evanje, naime, uhode — i ispravne spravne, bilježi svjetlosnim signallima mačevalaoci za sobom vuku po-

Silva Ercegović, smirena i vješta „galebica“ čeka presudu suca nakon pobjede u borbi

Trener „Galeba“ Andraš Beseveš: „Mačevanje je intelektualan sport. I nije stoga čudno, što u Rogoznici ima takovo talenta. Dalmatinima mozak radi brzo, kao i jezik, ali treba raditi na disciplini i ustrajnosti...“

sebnu struju žicu. Sve je to bilo objašnjeno gostima koji su sjedili u prvom redu improvizirane tribine, gledajući nadmetanje mačeva, floreta i sablji mačevalača iz splitskog „Splita“ i rogožnanskog „Galeba“. Upravo su Spiličani, koliko su mogli, pomogli „Galebu“ u opremi, iako mlade rogožnanske talente još uvijek nije teško prepoznati po detaljima sportske odjeće u kojoj je barem jedan dio improviziran iz kućnog ormara. Svatko tko je gledao tu demonstraciju, mogao se uveriti u ozbiljnost s kojom Rogoznica bodri

svoje šampione. Treneru „Galeba“ Andrašu Besevešu nije mnogo pomoglo upozoravanje da se na mačevalačkim turnirima ne navija! Ta tko je od mjesne publike mogao ne odoljeti majstorskim puntima njihovih Maria Lovrića, Renate Županović, Silve Ercegović ... Pa i kada se iz mlađeg dijela publike moglo čuti „da se stvar lakše može riješiti toljagom do li mačem“, ili „kakve su to ženske iz kojih viru kabeli“, bili su to nepodijeljeni uzvici simpatija za svoje „u bijelom i sa žičanim maskama na licu“, koji iscrtavaju sasvim novu sliku Rogoznice.

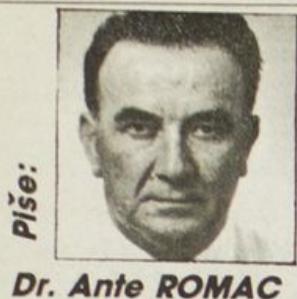
Mač vodi glava

Andraš Beseveš, Madar iz Zrenjanina, a stalno nastanjen u Budimpešti i dakako, Rogoznici, neodoljivo podsjeća na ljude iz priče djedova, koji su iz centra tadašnje Austro-Ugarske ovde donosili nove športove, glazbu, i općenito „trendove“ iz prijestolnice. Njegova neskrivena ljubav prema Rogoznici započela je prije petnaest godina, kada je tu izgradio kuću. Jedan je od najpoznatijih trenera u svijetu floreta, mača i sablje, čije je „životno djelo“ aktualna svjetska prvakinja u mačevanju Marica Mariana Horvath. Sportaš po životnom opredjelenju, gosp. Beseveš po završetku 2. svjetskog rata „nije bio prestar jedino za mačevanje“, pa je živio u Zrenjaninu, a kasnije bio profesionalni mačevalac u Madarskoj. Ništa prirodno, da li prenijeti znanje, iskustvo i ljubav i u jedno od najdražih mesta u životu. Gledajući mlade Rogoznjane koji nakon ljeta u selu nisu imali što raditi, okupio ih je jednom prije šest godina na rivi, opskrbio ih u prvo vrijeme s nešto vlastitog oružja i tako je nastao školski klub „Galeb“ koji će ovih dana i formalno izvan skuta mjesne škole postati „pravim“ mačevalačkim klubom.

Spiličani su pomogli mnogo (—hvala Splitu, poručuju Rogoznjani!), ali gosp. Beseveš za pravog oca rogožnanskog mačevanja drži ipak Zlatka Jurića, sadašnjeg djelatnika u Općinskom savezu športova koji je gomilu volje, neprispornog talenta i trenera kvalitete organizacijski ustrojio. Andraš Beseveš, ne krijući ushićenje rogožnanskim rasadištem mačevalačkih talenata, kaže da to nije slučajno: vreli dalmatinski temperament, „rad“ moza brz kao jezik i govor, nužni su i idealni za intelektualni sport kao što je mačevanje. Na njemu je, obećava, da sve te bogom dane prednosti — kakve, recimo, Lale, nemaju niti izdaleka, a u bivšem SSSR-u ih imaju u najvećoj mjeri neruski natjecatelji, usmjeri u više radinosti, ustrajnosti i nadasne, športske discipline, potrebne za vrhunske rezultante i dalje. Gosp. Beseveš to će i učiniti — pozna on Dalmatince još iz rata, kada se borio zajedno s njima u 4. splitskoj brigadi. „Galeb“ sada ima dvanaest natjecatelja, a ukupno tridesetoro mlađih koji su otužne rogožnanske zimske večeri spremni pobijediti mačem i dešpotom.

Natjecatelji su na kraju demonstracije iz ruku Drage Šišare iz Općinskog saveza športova dobili po knjigu. Ivan Jerkin, predsjednik Izvršnog vijeća, u Šibenik se vratio s mačem, kao suvenirom na to poslijepodne. I njega i ostale podsjećat će da na „rubu općine“ mladi Rogoznjani „bodu zlato“ i da će, uz pomoć, tako i nastaviti. „Punat“ je osvojio i gosp. Andraš Beseveš, nekome iz publike zasmietao je njegov neškriveni madarski naglasak s mnogim ekavskim riječima. „Nauči hrvatski! — doviknuo mu je glas. Odgovor je bio u maniri prvoklasnog mačevalača: „Moj rad za šport Hrvatske i Dalmacije se viđa!“ Glas se više nije javio.

B. PERIŠA
(Snimio: R. GOGER)

Piše:

Dr. Ante ROMAC

PROMIŠLJANJE MORALNIH VREDNOTA IZNAD VREMENA I PROSTORA

3

EROZIJA MORA

Čovječnost je po svome postanku zadnji, a po svome značenju prvi osjećaj čovjekov. Učiti se tome osjećaju možemo jedino tako, da otvorenih očiju gledamo na svijet oko sebe.

Koko Eržlani u spomenar Andelki Martić, na dan Izbijanja II. svjetskog rata

Ovakvim skiciranjem bitnih oznaka tad već napuštenog društvenog sustava želio sam ukazati, da ne bi imalo smisla ulaziti u bilo kakve međusobne sukobe radi spaša tog sustava ili njegove obrane. Također sam uočio da zbog nacionalnih razlika može doći do nemilih sukoba i sa željom da i to izbjegnemo pisao sam.

«Nema sada vremena upuštati se u opise mogućih zločinstava, kao ni predavati se emocijama nego je važno zauzeti odlučan stav, zbiti redove i još jače krenuti na zaustavljanje pobjeđenjelog dušmanina. Jest, žalosno i cijena će biti plaćena ljudskim životima, ali ćemo dokazati da smo hrabri i jedinstveni. Dokazat ćemo da se znamo boriti protiv okupacije i penetracije kojom su nas htjeli ugušiti, ali i protiv infiltracije kojom su na htjeli omamiti pa iznutra razoriti. Kristalizacija narodnog osjećaja i ponašanja bit će im naš odgovor. Kao što nas nije poljuljala grmljavina naoružanog moćnika nije nas zavaralo ni ciljenje tzv. «nenaoružanog naroda». Gromoglasne prijetnje jednih

kao ni laž i podmetanje drugih nisu mogle smutiti duh ni pamet ovog naroda. Danas treba jasno kazati nekim pripadnicima srpskog naroda u Hrvatskoj, da su pod kuknjavom o svojoj ugroženosti htjeli sačuvati stečene privilegije, ili u drugom slučaju obećavajući hrvatski teritorij «velikoj Srbiji», od Srbije su očekivali nagradu. Tim su se jasno otkrili kao izdajnici domovine. Osuda će ih stići od ruke pravde, a prokletstvo od onih koje su silom i prijetnjom u sramotno i krvavo kolo odvukli. Kako će im oprostiti ne samo njihove tragične žrtve nego i njihovi sunarodnjaci koji će dugo i mukotorno dokazivati svoju dobru čud i svoju nedužnost? Bilo bi danas deplasirano razglabljati o suživotu i najpametnije je prepustiti ruci zakona i pravde da sve što se nemilo dogodilo raščisti.

Najviše što možemo učiniti jest da obuzdamo

nepozvane suce koji bi pod žestinom emocija svoju pravdu istjerivali. Nećemo o tome više jer to je prenstveno stvar srpskog naroda pa mnogo manje susjednih i drugih naroda. Za hrvatski narod je važno da ga nije uplašila sprega privilegijske i dobro naoružane sile s iracionalnom čudom pojedinaca i grupe srpske nacionalnosti u Hrvatskoj. Zato u ovim danima s još više odvražnosti svi građani Hrvatske trebaju stupiti u obranu jedine nam drage domovine. Hrvatska je jedna i jedina i svako rezanje njenih okrajaka ili komadanje po njenim venama jednakno bi bilo bolno i nepodnošljivo kao što bi bilo rezanje dijelova ili komadanje živog čovjeka. Jest točno, kao živog čovjeka, jer čovjak se poistovjetio s Hrvatskom. A Hrvatska, iako ranjena i ucviljena, uskoro će biti samostalna i slobodna.»

Kad se danas zamislimo nad nekim vremenima iz prošlosti ispadu kao da je i mir kod nas loše bio zamišljen i loše postavljen. Iz bivšeg razdoblja mira mnogo smo lošega naslijedili, a iz rata ćemo također mnogo lošega naslijediti. Prvi u Hrvatskoj sam pisao.

Naslijedili smo:

- da se nemoral spustio u sve narodne slojeve,
- da nam materijalna dobra znače ako ne jedinu, a ono svakako najveću vrijednost,
- da nam je ideal u izobilju,
- da glupan ne uvažava pametnog ni neuki učenoga,
- da prevarant ismijava poštenoga,
- da jači zlostavlja slabijega, zdravi da ne mari za bolesnoga,
- da mladi napušta starijega i da zreli ostavljaju nejakoga,
- da neradom paradiramo i da se nezasluženo bogatimo,
- da čast i ugled, da titule i položaje kupujemo,
- da nikoga ne priznajemo,
- da nekoga danas uzdižemo, a sutra ga razapinjemo,
- da lihvarimo, prigovaramo, ometamo, oglo-

varamo, podcjenjujemo, obeshrabrujemo, bunimo se, pretvaramo se, zahtijevamo i prijetimo,

- da sitno lukavstvo proglašavamo inteligencijom,
- da slabu robu skupo prodajemo,
- da za utaju nema stida i da se njome ponosimo,
- da nam je kritika drsko iznošenje tudi i negiranje svojih promašaja,

tao 5 puta, prepadi 11 puta, broj napuštenih djece 43 puta, broj napuštenih roditelja 51 put, broj privedenih pljački 63 puta,

— rodoslovnu, potkazivanja i špijunažu premda se teško registriraju, kako se osjećaju,

— naslijedili smo, da iz naslijeda ne znamo izaći, premda nam je ono štetno i neugodno.

I još nismo sve istakli što nam neće valjati.

Naslijedit ćemo

- razrušenu, iskrivljenu, poniženu i zlostavljanu domovinu,
- siromašnu i zaduženu,
- tužne i žalosne prilike u mnogim obiteljima,
- sirotu djecu i osamljene roditelje,
- mučnu spoznaju, da nam je bivši prijatelj postao neprijatelj,
- da su riječi na nekim usnama o bratstvu bili «Judit poljubac»,
- da je supružnička vjernost i odanost posrnula na političkim intrigama,

— da je nastao rasporej u duši djetetovo.

Naslijedit ćemo jed i nesigurnost, da uopće može postojati iskrenost, postojanost, čovječnost, poštovanje i pravičnost; da će svijet na ove prostore dugo pogledavati s čuđenjem i nerazumijevanjem.

Naslijedit ćemo, da su nam javni mediji umjesto za podučavanje služili za huškanje, da su nam se akademici bavili zaludivanjem umjesto osvjećivanjem neukih i ranije zaludenih. Naslijedit ćemo tužnu istinu, da su nad nama vršeni zločini nepoznati i zaboravljeni već stoljećima; da smo bili žrtve zločinačkih rituala i obreda nepoznatih pobjeđenjeljivim zvjerima. Naslijedit ćemo pitanje, kada ćemo i hoćemo li se iz svoga jada zdraviti i sačuvani izvući.

Zato trebamo, već sada trebamo, skovati plan za sebe, za svoju okolinu, za cijelu nam Lijepu našu — kako zaboraviti jed, nevolje i tugu i kako osokoljeni, sretni što smo živi, i poletni kao na krimu zaigrati kolo obnove, napretka, veselja i rada. O toj strani života mislimo, da je već sada vrijeme misliti.

TROJICA ŠIBENSKIH LIJEĆNIKA dr. BOŽO PERIĆ

Piše: dr. Stjepan SIROVICA

OBRISATI PRAŠINU ZABORAVA

Pisana riječ upućena javnosti svojvrstan je dijalog između pisca i stanovnika koji čitaju. Kad se radi o pisaru liječnika u javnom tisku (novinama), povod i cilj su različiti. Može se raditi o obavještavanju što ima različit odraz ovisno o trenutku objavljivanja nekog teksta. U vrijeme prijetnje ili širenja neke epidemije uplašeni će stanovnici s mnogo više želje i pažnje dočekivati i čitati tekstove koji će ih uputiti o tome kako da se zaštite i pomognu u nevolji. Izvan ovakvih događaja pisanje o zdravstvenim temama poboljšava zdravstvenu kulturu stanovnika i bolje razumijevanje problema o kojima se piše. Poseban je razlog pisanja kada autor traži razumijevanje i pomoć javnosti da bi određeni zdravstveni problem bolje ili brže rješio, jer ga drukčije, bilo on bilo zdravstvena služba, ne može rješiti. Općenito, pisanje o zdravstvenim temama nosi različite vrste poruka, različite ciljeve, a odgovor čitalaca može biti različit.

Toj značajnoj vrsti djelatnosti dr. Božo Peričić je posvećivao mnogo pažnje. Objavljivanjem stručnih članaka u javnom tisku on je započeo godine 1890. i to tekstom pod naslovom: «Zdravstvene prilike u Dalmaciji» u «Smotri Dalmatinskoj», br. 31, 32, 35, 1890., Zadar. Tokom sljedećih pedeset godina on se u niz navrata pisanom riječju obraćao široj, nemedicinskoj javnosti, nastojeći je obavještavati, poučiti, pozvati na suradnju, ulazivši u svojvrsni dijalog sa širokim krugom čitalaca, svaki put kad se ukazivala potreba rješavanja nekog značajnog zdravstvenog problema.

Ovom obliku stručnog rada Peričić je posvećivao mnogo pažnje, smatrao da je veoma značajnim, pisanju je priorazio odgovorno. U šibenskom razdoblju ispisao je svega nekoliko članaka, koje je izdao i kao samostalne brošure. To su:

— Zdravstvene prilike u Dalmaciji, »Smotra Dalmatinska«, br. 31, 32, 35, 1890., Zadar;

— Pitanje o takozvanom škriljevu, »Narodni list«, br. 77, 78, 1893., Zadar;

— O novoj zemaljskoj bolnici u Splitu, »Narodni list«, br. 10, 13, 17, 1896., Zadar;

— Bolnica splitska, »Narodni list«, br. 84, 85, 1898., Zadar

Osobito je velik odjek imao članak: »O takozvanom škriljevu« s dalekosežnim i odlučujućim posljedicama za daljnji rad i razvoj šibenske bolnice, o čemu je bilo pisano ranije. U kasnijem životu ispisao je dr. Peričić što članaka što knjiga gotovo sto naslova. Može se slobodno reći da je među liječnicima druge polovine 19. st. i prve polovice 20. st. bio najplodniji pisac iz područja zdravstva koji se obraćao javnosti.

Karakteristike njegovih članaka i pisanja su:

— obrada problema i tema koji su proizlazili kao aktualna potreba i zahtjev iz neposredne prakse. Aktualnost i važnost tema činili su prikazani problem bliskim čitaocu,

— jednostavnost izražavanja, zanimljivost teme i pisanja, lakoća stil-a uvijek su prisutni, a misli njegovih rečenica i tekstova ne mogu se dvojako razumjeti,

— izlaganja su jasna, kratka, korakto i dobro argumentirana,

— potreba razmatranja, logika iznošenja su razumljivi, zaključci logični.

Dr. Peričić je pisao kad je imao o čemu pisati, ono o čemu je pisao bilo je potrebno i korisno iznijeti pred javnost, pisao je na takav način da je redovito uspostavlja dobar »dijalog« i suradnju s čitateljem. Taj značajni oblik rada započeo je u Šibeniku, a dobri rezultati koje je tim pisanjem postigao ohrabriru su ga da se i dalje koristi javnom pisanom riječju, kao značajnim sredstvom unapredavanja

zdravstvene kulture i zdravstvene zaštite stanovništva Dalmacije.

O radu i doprinosima dr. Bože Peričića za vrijeme njegova osmogodišnjeg boravka u Šibeniku, još bi se dalo pisati, jer:

— obratio je pažnju stručne medicinske javnosti Dalmacije na kožne i spolne bolesti kao na zanimljivo stručno i znanstveno područje istraživanja i praktičnog rada. U određenom smislu on je začetnik dermatološko-venerološke medicinske discipline u Dalmaciji, premda i sam nije bio dermatolog,

— vodio je, kao primarij i ravnatelj, četiri godine odjel psihijatrije (od

1894—1897. g.). O toj strani njegova rada i djelovanja moglo bi se reći i više. Možemo naglasiti da je, prema svemu sudeći, dao znatan doprinos povećanju odjela i poboljšanju uvjeta za rad osoblja i boravak bolesnika u psihijatriji, da je godinama zastupao napredne poglede u psihijatrijskoj skrbi i za njih se borio, da je jednim psihijatrijskim vještvo osobično zabilježio svoje prisustvo u politici i medicini...

SAŽETAK

Na kraju možemo ponoviti iz uvođenja, da je dr. Bože Peričić u šibensku bolnicu došao da uči, učeti je da dobro prinos kojim je zadužio šibensku bolnicu, Šibenik i Dalmaciju. Tokom osam godina boravka u Šibeniku on je ostvario uz druga, četiri osobita djela zbog kojih treba biti zapamćen:

1. Demitologizacijom (razobiljećenjem) tzv. bolesti škriljeva, znanstvenim načinom i odlučnom borborom protiv najviših zdravstvenih vlasti dr. Bože Peričić uz pomoć dr. Nikole Lalića ostvarili su sljedeće:

— rasteretili su, oslobođili, šibensku bolnicu priludnog liječenja za-tvorskog tipa raznih kožnih bolesnika

i omogućili bolnici da se bavi zadacima koje rješavaju sve takve bolnice,

— oslobođili su straha kožno oboljele da bi ih netko mogao protiv njihove volje liječiti, privesti u bolnicu, u bolnici držati zatvorene bez mogućnosti da sami o tome odlučuju,

— oslobođili su grad Šibenik pčeta grada obojenog dvjema azilsko-zatvorskim boinicama, jedna za duševne, a druga za sifilitične bolesti.

2. Dr. Nikola Lalić i dr. Bože Peričić osnovali su, organizirali, stručno osposobili, kadrovske ekipirali, i započeli radom u prvom Odjelu kirurgije u Dalmaciji. Prema postojećem saznanju, godine 1892. je početak djelovanja jesuo definirane specijalizirane i organizirane bolničko-kirurške djelatnosti u jednoj bolnici Dalmacije.

3. U šibenskom razdoblju djelovanja dr. Bože Peričića, zajedno s dr. Nikolom Lalićem, započelo se s izdavanjem izvješća o radu šibenske bolnice i izvješćima o kirurškim operacijama. Opseg i sadržaj tih izvješća takav je da njihovo izdavanje označava početak znanstvenog razdoblja bolničke medicine u Dalmaciji u punom smislu te riječi.

4. Otkrivanjem činjenice da je ehl-kokokoza ljudi učestaliji problem medicine u Dalmaciji nego bilo gdje drugdje u Europi, osobito u kirurgiji, te obnavljaju takvog saznanja stručnoj javnosti srednje Europe, a zatim poticanje interesa brojnih stručnjaka Dalmacije, naše zemlje i Europe, tokom sljedećih desetljeća, dr. Bože Peričić je omogućio prostore istraživanja, prakse i suradnje brojnih stručnjaka te na taj način izvukao Dalmaciju iz stručne i medicinske anonimnosti.

UMJESTO ZAKLJUČKA

U susretu s cijelokupnjim i preglednim pogledom na život i djelo dr. Bože Peričića, ali i dr. Jerka Machieda.

kao i dr. Karlo Vipauča, ostajemo ugodno iznenadeni relativnim obiljem, ali prije svega značajem i raznovrsošću njihova stvaralaštva. S druge strane, odmah smo i zatečeni relativnom anonimnošću kako imena tako i djela tih značajnih liječnika.

U takvoj situaciji neophodno i savim prirodno nameće se pitanje o tome koliko i koja su imena iz povijesti medicine Dalmacije za nas nepoznata ili nedovoljno poznata, ako tako malo znamo o toj trojici liječnika koji pripadaju nedavnoj prošlosti. Zapravo, postavlja se pitanje o tome kako na dostupniji i prikladniji način bolje upoznati medicinsku prošlost, o medicinskim zbijanjima, nešto više o kontinuitetu, o ličnostima liječnika i o njihovoj ulozi u prošlosti Dalmacije, prošlosti šibenskog područja posebno.

S pravom se ponose šibenski liječnici i građani činjenicom da su se ovačko značajni liječnici i značajna ostvarenja dogodili upravo u njihovoj sredini. Dogadaji, znanstveno-stručni doprinosi tih liječnika visoko su podigli ugled šib

POVRATAK PROGNANIKA I IZBJEGLICA

3

KUĆU IM NIŠTA NE MOŽE ZAMIJENITI

Izvrsno vijeće SO Šibenik će preko Regionalnog ureda za prognanika općine Šibenik, Odbora za povratak prognanika i izradu programa obnove općine Šibenik u suradnji sa Hrvatskom vojskom, MUP-om — PU Šibenik, promatračima UN, te ostalim subjektima planirati, usmjeravati, nadzirati i poticati povratak prognanika i izbjeglica u njihove domove.

Organizirani povratak bio bi za 4011 osoba.

Pored prognanika koji su s područja općine Šibenik (5027) još je 4755 prognanika i to najviše iz općina Benkovac, Drniš, Knin, Obrovac, Vukovar, Osijek, Slunj itd. Kada izvršna vijeća navedenih općina objave mesta u koja je moguć povratak, tada će se organizirati povratak prognanika do njihovih domova.

Poseban problem općine Šibenik je brojka od 8040 izbjeglica iz BiH, a koji dolaze sve više i više. Kako se rat u BiH pojačava, neizvjesno je kada će biti moguć povratak izbjeglica u njihove domove. Do tada su poseban teret. Organiziran im je smještaj i hrana što predstavlja veliko opterećenje za ratom opustošeno području, kako općine Šibenik, tako i Republike Hrvatske u cijelini. Humanitarna pomoć nadostatna je da bi se podmirili toškovi smještaja prognanika i izbjeglica, a sredstva u Fondu kralja Zvonimira su sve manja. U domaćinstvima je smješteno 4680 prognanika i 1168 izbjeglica. U 41 centar za organizirani smještaj (hoteli, domovi, odmarališta) smješteno je 5102 prognanika i 6872 izbjeglice.

Što se tiče prognanika s područja općine Šibenik točno po mjestima, podaci se još sredaju u Regionalnom uredu za prognanike. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine u 25 naselja uz liniju fronte i na privremeno okupiranom području živjelo je prije rata 9636 stanovnika, od toga 5141 Hrvata i 4267 Srba. Srbi su većinsko stanovništvo u 14 naselja i to Žažići, Bribir, Medare, Clevare, Žrapanj, Gorica, Čista Mala, Bratišković, Plastovo, Sonković, Velika Glava, Gračac, Gačeze i Skradinsko Polje. Hrvati su većinsko stanovništvo u 11 naselja i to: Piramotovci, Ičevi, Rupe, Krković, Vačani, Lađevci, Čista Velika, Grabovići, Dubravice, Bicine i Skradin. Pretpostaviti je da je većina Srba ostala na privremeno okupiranom teritoriju u svojim naseljima i kućama (osim mesta uz prvu liniju fronte i to Velike Glave, Skradinski Polje i Gačeze).

Prema zadnjim podacima iz ožujka 1992. godine na privremeno okupiranom teritoriju ostalo je ukupno 114 Hrvata, mahom starijih ljudi i invalida, najviše u Lažkovici i Sonkoviću. Njihova sudbina je neizvjesna, a da desetak se pretpostavlja da su umrli.

Premda podacima iz ožujka 1992. godine vidljivo je da je prognanici karton imalo 3309 stanovnika općine Šibenik, uglavnom Hrvata. Uzme li se broj Hrvata prema popisu iz 1991. godine od 5141 i 114 Hrvata koji su prema evidenciji ostali na okupiranom području dolazimo do brojke od 5027 izbjeglih Hrvata. Razliku 5027-3309, 1718 osoba možemo tumačiti time da se izvijestan broj sklonio u inozemstvo ili u unutrašnjost Hrvatske ili ima takav socijalni status da ne koristi prognanici karton.

SIGURNOSNI UVJETI POVRATKA PROGNANIKA I IZBJEGLICA

Vrijeme početka povratak prognanika i izbjeglica ovisi o sigurnosnim uvjetima prema kojima razlikujemo 4 tipa područja:

Područja s potpunom sigurnosti koja se nalaze pod potpunom kontrolom hrvatskih vlasti (tip 1)

a) Općina Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

Općina Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

b) Ostale općine Republike Hrvatske iz kojih dolaze prognanici

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

c) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

d) Ostale općine Republike Hrvatske iz kojih dolaze prognanici

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

e) Ostale općine Republike Hrvatske iz kojih dolaze prognanici

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

f) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

g) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

h) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

i) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

j) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

k) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

l) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

m) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

n) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

o) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

p) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

q) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

r) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

s) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

t) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

u) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

v) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

w) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

x) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

y) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

z) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

aa) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

bb) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

cc) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

dd) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

ee) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

ff) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

gg) Ostale općine Šibenik

Ova područja su cijela općina Šibenik osim područja pod privremenom okupacijom i naselja uz liniju fronte. Stanovništvo je i u najtežim danima ostajalo u svojim domovima, pa se ovaj tip praktički ne odnosi na područje općine Šibenik.

PROTUSLOVLJA
**DOKAZI
NISU
NA VRBI
GLUHA
SVIRALA**

Usprkos mnogim porazima, sloboda je uvijek pobjedila». Balzaku, naravno, a ne piscu ovih skromnih osvrta, pripada vlasnost te vazda opominjuće izreke. Koju, zasigurno, ne prihvata jedan šibenski pravnik (ili se, možda, takvim u javnosti predstavlja!) koji uporno, dakle bez iti male stanke, uvjerava kako je ONO vrijeme u gotovo svemu bilo — pravednošću i humanizmom kracije!

Govori tako i pritom niti da uzdahne. Budući da pripada, to jest da se svojim postupcima sam uvrstio u onu sortu ljudi koji SVE ZNAJU čak i onda (to jest — tada) kad im nije poznato o čemu se malo prije, to jest ranije, razgovaralo — moglo bi mi se, pod jednim uvjetom, nešto od te bulaznije oprostiti. Jer, uistinu, nema toga čovjeka koji bi bio baš uvijek (to jest u sveu) u pravu. Ili koji ne bi grijeošio.

A našeg drugog znanca uvrštavamo u one skromne pismene priloge samo zarad toga što je izvolio izreći da mi — kad bi nam RAŠČLAMBE BILE KONKRETNUJE ISKAZANE — ne bi ni 10 posto tvrdnji (poturana — kako on veli!) mogli ići dokazati. Premda se ta objeda na prvi pogled čini »siljatom«, to jest namjerice (i ishitreno) bezglavom — u njoj, kad se dobro razmisli, ima mnogo smisla. I rezona.

Zapravo, taj bivši komitetski djelatnik dobro zna kako je, to jest na koji način funkcionirao ONAJ SUSTAV. Jer: »On nije funkcionirao pravno, tu se ništa nije pisalo, bio je DOSTATAN samo jedan telefonski razgovor.« Pa kako, uistinu, onda nekoga DANAS ili SUTRA optužiti za hapšenja i proganja, kako dokazati izvoriste pakosti, kažnjavanja i robijanja — ako su se (a jesu, bome da jesu!) sve činidbene ODLUKE DONOSILE neoficijelno, onako uz pijučanje. Zbog toga se, ne od jučer, mnogi — ili barem neki — i opravdavaju, na javnoj sceni, da nisu imali UDJELA u nevaljalostima prošlog, to jest komunističko-boljševičkog sustava, kao da su, zaboga miloga, sva ona smjenjivanja, tjeranja, hapšenja, ubijanja i druge »sorte« priležne tzv. oslobođiteljima — pali s neba. Kao da su za njih gotovo isključivo krivi mali činovnici ili pak milicionari koji su, po prirodi posla, javno obavljali gadosti koje su u svojim vučjim jazbinama sročili (napisano riječko ili nikad!) tzv. zasluzni drugovi.

Tražiti, dakle, dokaze, ponekad je uistinu traženje vremena jer PISMENI DOKAZI zaista (ili »vaistinu«) ne postoje, pojela ih je neka — bogne dobro znana — mala tzv. partizanske ili, kasnije, tzv. sa-moupravne pravde! Premda to cijenjenom pravniku jest dobro znano, iako i osobno na svojoj savjeti nosi (NEKA SE PRISJETI, morao bi to uraditi!) tude patnje nadošle samo zbog ljubavi prema ISTINI — on ipak šetajući Poljanom mudruje. A baš kad je NJEGOV UDIO u pitanju — dokumenti postoje. E!

ODLASCIMA NE VALJAJU POVROTNE KARTE

Ludi će uvijek biti opaci, ako ih nužda ne prisili da budu dobri. Može se, dakako, o naznačenom mudroslovju razmišljati na više načina (ili traša), može ga se odbaciti ili dragovoljno prihvati, ali se teško može opovrći činjenica da je baš takvo promišljanje izuzetno aktualno i u ovim »vrućim danima«, i u ovim (šibenskim) razmedima. Od kako smo zajašili »zmaja od rata« neprestance se, istinu za volju, nude, to jest podastir, slične prosudbe, ali je nekima vijak trajanja, na sreću, isticao ubrzo nakon obznanjenja. Opačina, nažalost, nikad ne manjka, premda nas dobro znani prosvjetitelji odavna uvjeravaju kako su — već za nama.

Velimo tako, a osluškujemo nešto podosta drukčije. Mnogo različitije. Jer: ako su točne dojave (ili obavijesti) što ih je registrirao dnevni tiskat da tu, u zaledu ovog prvog čisto hrvatsko-

ga grada na Jadranu, u poledini Krešimirova stolišta, u našem Sonkoviću, četnikolika bratija i danas (a to znači — još uvijek!) usmrćuje nedužnu hrvatsku čeljad na njihovom rodnom pragu, NA JEDINO NJIHOVO GRUDI, ako je to točno velimo, onda biva posve bjeđodano da psima ne valja vjerovati. Niti se, dabome, nadati da je korisno (ili obostrano probitačno) ako se (i kad se) zločince nagovara (ili čak MOLJAKA!) da počnu činiti dobro.

Reče, otpriklice, tako i moj slučajni susretnik Srbin kojem je postojbina negdje tamo otkud dolaze te loše vijesti, reče, zapravo, ovo: kako mogu biti sretan i spokojan kad sam svjestan da mi neki »podmeću klipove« samo zarad toga što sam Srbin, što, brate, pripadam (pa to valja ne mogu poreći!) onima koji spališe i poharaše Čistu Veliku, Rupe, Sonković i ina sela u zaledu Skradina. Ta se gamad preinačila

od mojih ljudi, čine što im na um pane i rade što je samo zvijerima svojstveno, da ih sprječim nemam ni snage ni načina, a — zlo mi je od svih tih godstil! Čitao sam neke raščlambe i mogu ti reći da se potpunoma slažem (a ako treba reći ču da se i ZALAŽEM) da se četnički zločinci najoštire kazne. Jer će tek tada moja djeca, i potomci onih drugih Srba koji za ništa nisu krivi, moći Šibenikom ići uzdignute glave!

Budući da mi je dotičnik, taj moj dugogodišnji srpski znanik, još neka promišljanja pridodao, vjerujem da se može izreći — VJEROVANJE U NENAMETNUTO govorenje. Pa se, baš zbog toga, prisjećamo jednog drugog srpskog čovjeka, tzv. intelektualca, to jest posjednika fakultetske diplome, koji nam je u, otpriklike istom smislu razgovaranju izrekao onu »glasovitu«: PRESTANI NAS DIJELITI! Htio je

PRILIKE
**ČUVAJ OVCE,
AKO NISI
PODOBAN!**

Premda sa znatnim kašnjenjem (ali i s dodatnim razlogom) prisjećamo se »uzarenosti« s kojom su neki ljudi iz dobro znanih krugova dočekali onu već pomalo »zaspalu« vladinu Odluku o racionalizaciji u organima uprave i u javnim poduzećima. Zna se koji i kakvi, već unaprijed, tek što je obznanjena, tu su odluku dočekali — ne na nož, već kao dobar povod da se, tobožje, ukaze na urotničko-revanistički karakter hadezeovske vlasti.

Tom će odlukom, bili su glasni i vidoviti, »nogu u tur« dobiti svi slobodomislići ljudi, a to su ZNA SE, u prvom redu neobraćeni komunisti i Srbici. Premda čovjek ne može staviti ruku u vatru da, ponegde, i takvih EKSCESA, to jest ničim POTICANIH ZASTRANJENJA neće biti — jasno je kao dan da spomenuta racionalizacija ne uključuje (u sebe, da se tako izrazimo) tzv. podobnost. Koju su USTOLIČAVALI baš oni koji su zagrmjeli da hadezeovska vlast počinje »uhodavati« tu gadnu zlosretnost.

Međutim, nama se čini da ODREDENA PODOBONOST ne bi smjela izostati. Jer ovu HRVATSU DRŽAVU I NJENA OBILJEŽJA VALJA BESPOGOVORNO UVAŽAVATI. Onaj koji to ne želi (i kojemu se to neće) neka izvoli — zna se što! Jer bi vraga i jedna država dozvoljavala da njezin kruh jedu spodobe koje JAVNO DAJU DO ZNANJA da primjerice hrvatski državni grb nije i njihov. Takvima je, uistinu, preporučiti da negdje drugdje potraže koricu kruha, a ako se NE POKAJU — onda ih, bez imalo (sa)milosti valja ostaviti na hladnoj vodici. Hrvatski kruh ne mogu uživati spodobe kojima smrdi SVE što je HRVATSKO. Dabome.

ISHITRENOSTI
**PRLJAVI JEZICI ISHITRENIH
BOJOVNIKA**

Poste dva načina rješavanja sporova, jedan raspravljanjem, drugi silom, i kako je prvi svojstven čovjeku a drugi životinjama, to se drugom pribjegava tek kad se prvi ne može primijeniti. Stoga je dopušteno voditi ratove ako im je cilj da se živi u miru, bez nepravde. Tako je, u svom vremenu, govorio Ciceron. U svojoj knjizi »Bespuća povjesne zbiljnosti«, ediciji koja je zapravo velika rasprava o povijesti i filozofiji zlosilja, povjesnik Franjo Tuđman često navodi Cicerona, bolje reći njegove izreke aktualne i u vremenu našeg življena.

Prisjećamo se pročitavanja te vrijedne knjige (i) zbog toga što i danas ima »mudraca« koji savjetuju brzinu (ili brzopletost) kojom se u dugoj i teškoj hrvatskoj povijesti gotovo ništa dobrog (premda je bilo pošteno!) nije uspijevalo oživotvoriti. Takva nam je, izgleda, bila subdina. Pa stoga bome da nisu u pravu (premda TEORETSKI nemaju krivo ishodište i motrište!) oni koji bi da JURIŠAJU NA KNIN.

Bome da gamad što trenutna vlada tim hrvatskim kraljevskim gradom i sjedištem katoličkih velikodostojnika (od biskupa Marcusa I, koji je tu čast obnašao od 1050 do 1058., pa sve do potonjeg — ali, nadamo se, ne i ZADNJEG — Aleksandra Mikulića koji je kninskim episkopom prestao biti 1688. godine) zaslužuje jedino razgovor preko nišana,

PRIPREMIO: ĐURO BEĆIR

time kazati, zapravo je POSVE JASNO izrekao, da se slaže s ubojicama i kućopaliteljima što se iznjedriše iz srpskog pučanstva. A dotičnik, da ne bi bilo nesporazuma, nije baš jučer došlio u ovaj vječni hrvatski grad, već je tu, kako bi on to htio druge uvjeriti, »nekoliko stoljeća«.

Zla djela kojih smo svjedoci na ovim šibenskim prostorima moraju, naravno, prestati. Opačinama mora doći kraj. Bez obzira na htijenja sa ZLIKOVIMA ĆEMO SE ZANAVIJEK RASTATI.

Jer ovo nije njihova zemlja, jer mrškim psinama valja bez osmijeha pokazati put s kojega nema POVRATKA. Jer se JEDINA HRVATSKA DOMAJA ne može prodavati. Nikome, dakako.

PREPORUKE

ISTINE NE MORAJU BITI STRAHOTNE ZABLJUDE

Onaj koji vjeruje u zablude kao stvarne istine, taj se za njih uzima ponajčešće i s većom žestinom i jačim žarom negoli onaj što namjerno iskrivljuje činjenice i što svoje lažne sudove podmeće i nameće kao besprizorne istine. Tko je tako govorio — možda i nije (toliko) važno. Iako nije ni za zaborav. A zborio je onaj povjesničar koji je tamo negdje u ožujku 1964. godine boreći se za istinito i znanstveno predočenje (i prethodno ustvrđenje) ratnih zbivanja učinio to da se svemogući vladajući Hrvatskom (nakon onih, naravno, koji su ga »kao takvog tolerisali«) glasoviti V. Bakarić PO PRVI PUT na jednom skupu svojim promišljanjima našao u manjinu.

Bila je to, za znalce stvari, tadašnja prvorazredna senzacija koju »veliki Vladimir« nikada nije mogao zaboraviti.

Premda je i taj vladamac Hrvatskom (koji je, nota bene, konstantno pripadao tzv. demokratskom krilu u jugoslavenskom komunističkom pokretu) znao biti, opet za neke senzacionalno iznenadjuće, OTKRIVAC ISTINA.

Zahvaljujući samo dr. Bakariću historičaru Bogdanu Krizmanu — čovjek kojem je, iako je rođenjem bio Hrvat, svako hrvatsko bilo daleko — mogao je prije petnaestak godina napisati (i potpisati, dakle!) da Poglavnika Nezavisne Države Hrvatske dr. Ante Pavelić NIJE PRODAO ILI DRAGOVOLJNO PREPUSTIO DIO DALMACIJE, već je na to prisiljen onovremenim pogodbama osovinskih velesila.

Toga se prisjećamo zbog bijesa onih koji, uvidjevši rasprostranjenost države Hrvatske kroz stoljeća u prošlom broju našeg lista ne mogu »prugati« RADUJUCU ISTINU da je, kako je tamo pisalo, »Poglavnika Hrvatske bila, zapravo, prostorno i ljudstvom najopsežnija nam DRŽAVA od dana kada smo doselili na ove prostore!« Pa bi im, kao dodatak, valjalo preporučiti da, kad uhvate vremena — premda ga za čitanje nikada nisu imali! — bez iskrivljenih komunističko-četničkih i masovnih nazora barem bez mrzovljnosti prelistaju ediciju »STRAHOTE ZABLJUDA«. Pretpostavimo, naime, da je DANAS ima u knjižnicama i da je dostupna kao što bi MORAĆA bila na uvid i djela Karla Marxa, ili Dobrice Čosića, i Antonija Isakovića. Pa kome se čita — neka, brate, čita!